

Mgr. Jan Musil

Měření Čechoslováků. Česká společnost biotypologická a konstituční lékařství v ČSR mezi lety 1937–1959

Oponentský posudek na disertační práci

Úvodem bych rád ocenil samotnou volbu tématu. Z vlastní zkušenosti vím, jak viditelná byla činnost ČSB v období protektorátu, především na stránkách ČLČ. Její význam pro uchování vědeckých aktivit v oboru lékařských věd v době uzavření vysokých škol tak byl sice na první pohled zjevný, ale prakticky neznámý (dnešním lékařům při jedné z prezentací na téma činnost vědeckých společností za války nic neříkal ani samotný termín biotypologie).

V předložené práci autor československou bitypologii (respektive konstituční lékařství; terminologické rozdíly jsou v práci podrobně objasněny) představil ve všech jejích aspektech a kontextech: jako svébytný obor; jeho představitele, programy, instituce; jeho místo v kontextu československé lékařské vědy a zdravotnického systému; jeho ambice (velké) i reálné výsledky (až na výjimky poměrně omezené); jeho postavení v rámci analogických oborů a hnutí ve světovém měřítku; jeho poměr k podobně „společensky angažovaným“ oborům a hnutím (zejména eugenice). Jistá generační podmíněnost aktivit československých biotypologů (jak autor opakovaně zdůrazňuje) časově korelovala s převratnými politickými a společenskými změnami ve středoevropském prostoru (1938/39; 1945, 1948), což autorovi umožnilo demonstrovat proměny nejenom konkrétní vědecké disciplíny (ve vztazích k řadě disciplín příbuzných), ale též v širších měřítcích lékařských věd, vědeckých a zdravotnických institucí (v nejširším vymezení, tedy ústavů, společností, konferencí, časopisů) i celkových koncepcí a politik (zde především, vědecké, zdravotnické nebo demografické).

Vzhledem k charakteru biotypologie a její role ve společnostech 20. století autor zvolil vhodná metodologická východiska. Na jedné straně posuzuje úkoly a výsledky biotypologického hnutí jako součást dobového technokratického hnutí, čímž argumentačně doplňuje některé již existující práce na toto téma. Na druhé straně využívá velmi produktivně konceptu biomoci M. Foucaulta, jenž byl v české historiografii využíván dosud převážně (ba téměř výhradně) pro období 18. až 19. století, zatímco třeba velmi aktivní badatelé o dějinách například eugenických teorií a praxe (včetně jejich extrémních nacistických verzí v podobě různě orientovaných rasových oborů a z nich vycházejících „opatření“) tento koncept donedávna explicitně nepoužívali.

Ocenění si zaslouží heuristická základna a práce se zdroji, kde vzhledem k absenci nejdůležitějších archivních pramenů autor využil především tištěné podklady: jak zprávy dokumentující provoz společnosti i některých institucí (například profilujících byrokratických, zdravotnických i vědeckých součástí Baťova zlínského koncernu), tak především vědeckou produkci reprezentantů oboru.

Cíle práce, tedy představení biotypologického hnutí v jeho institucích, programech, výkonech i přesazích k ostatním disciplínám; postavení v kontextu čs. medicíny a zdravotnictví v době turbulentních změn; biologizace medicíny, etatizace medicíny i politizace vědy v rozdílných politických režimech (demokratická první republika, protektorát, třetí republika, počátky sovětizace po roce 1948), autor zcela naplnil a výsledky srozumitelně zformuloval v závěrech tří stěžejních (chronologických) kapitol 4, 6 a 7 i v závěrečné eseji.

Po formální stránce je práce velmi přehledně členěna, logicky uspořádána, teoreticky fundována, ve všech částech dobře vyargumentována. Stylisticky je čtivě napsána, z jazykového hlediska by bylo možné vytknout pouze několik maličkostí, stejně tak z hlediska věcného (například s. 165: prof. Henner nebyl Karel, ale Kamil).

Závěr: předložená práce splňuje všechny nároky na disertační práci, její přijetí pro udělení titulu Ph.D. bez výhrad doporučuji.

V Praze, 31. 1. 2019

prof. PhDr. Petr Svobodný, Ph.D.